

De Marke

oudheidkundig mededelingenblad

maart 2011

De Marke

is het orgaan van de Oudheidkundige Vereniging 'De Marke', met als werkgebied de plaatsen Beekbergen, Brummen, Eerbeek, Hall, Hoenderloo, Klarenbeek, Loenen & Ugchelen.

Eindredactie: Willem Reusink
Noteboomstraat 15
7101 MG Winterswijk
☎05 43 - 51 46 92 / ☎06 23 41 90 97
E✉: willem.reusink@planet.nl

Bestuurssamenstelling OHV 'De Marke':

Voorzitter: H.W. van Harreveld
Tuinstraat 59 6971 BH Brummen ☎05 75 - 56 60 48

Secretaris: C.C. Uenk-Dirksen
Ringlaan 46 6961 KL Eerbeek ☎03 13 - 65 25 53
E✉:secretariaat: clara.uenk@hetnet.nl

Penningmeester: J. Zengerink
Rhienderensestraat 53 6964 BH Hall ☎03 13 - 65 19 60
bankrekening: 43.70.63.763 t.n.v. penningmeester De Marke

Bibliothecharis: W.T.M. Klomp
Langschoten 71 7371 EP Loenen ☎055 - 505 22 76

Leden: M. van Zadelhoff-Ruumpol
Loenenseweg 150 6961 HL Eerbeek ☎03 13 - 65 17 24
A. Jansen-Hagen
Veldkantweg 14A 6961 HJ Eerbeek ☎03 13 - 65 21 83

Lidmaatschap: € 14,00 per jaar; aanmelden bij de secretaris.

Excursies: 2 x per jaar organiseert 'De Marke' een excursie.

Lezingen: gemiddeld 5 x per jaar organiseert de vereniging lezingen.

Mededelingenblad: dit blad verschijnt vier maal per jaar (mrt - juni - sept - dec)

Website: www.ohv-demarke.nl

Overname van (gedeeltelijke) teksten en afbeeldingen uit dit blad is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de eindredacteur.

Mededelingenblad 'De Marke'

jaargang 35 no 1

Inhoudsopgave:

pag	1	Inhoudsopgave	
	2	Willem Reusink	- Redactionele mededelingen
	5	Clara Uenk	- Nieuwsbrief
	6	Henk Phielix	- Brummen in het begin van de oorlog
	12	Jaap van der Weel	- Hoenderloo 1849
	13	Wietse Venema	- Oosterhuizen
	17	Gerrit van de Spreng	- In oude ansichten: Eerbeek
	20	Willem Reusink	- Een stukje oud-Loenen
	25	Piet Willemsens	- Bethel, ooit een kerk
	26	Jaap van der Weel	- Notarissen van Brummen
	35	Marianne van Zadelhoff	- En Exil
	38	Willem Reusink	- Sint Jans Gilde Brummen
	40	Willem Reusink	- Gemeente Brummen 200 jaar

*Op de voorkant:
Het Apeldoorn-Dierens
kanaal nabij Oosterhuizen.
Zie ook het artikel van
Wietse Venema op pag. 13.*

Redactionele mededelingen

Met dit nummer gaan we al weer de 35e jaargang in van ons mededelingenblad. En ook deze keer weer een 'dikke' uitgave.

Want er was dan wel met het bestuur afgesproken dat 'De Marke' per keer 32 pagina's zou tellen, maar aan die afspraak kan ik me helaas niet houden. Dus zijn het 40 pagina's ditmaal. Ik ga er vanuit dat u - als lezer - dat niet zo heel erg vindt: u krijgt immers meer informatie voor uw contributie.

Ik hoop dat u ook in deze uitgave weer iets van uw gading zult tegenkomen. Er is weer genoeg. De verschillende auteurs hebben ook deze keer met verve de pen gehanteerd. Overtuig uzelf en ik wens u veel leesplezier.

Genealogischedag in Harfsen

Zaterdag 21 mei 2011 organiseert de Werkgroep Genealogie van de Oudheidkundige vereniging 'De Elf Marken' te Gorssel haar zeventiende Genealogische dag in 'Ons Gebouw', Sporkehout 4 te Harfsen.

Deze dag begint 's morgens om 10:00 uur en duurt tot ongeveer 16:00 uur. Evenals vorig jaar zal er weer één familie centraal staan op deze dag. Dit jaar zal dit de familie Woertman zijn.

Meer informatie over deze dag is te vinden op www.deelfmarken.nl.

Oproep

Het Regionaal Archief te Zutphen mist in haar archief beide nummers van ons mededelingenblad 'De Marke' uit 2007. Het betreft een maart-nummer met een groen omslag en een oktober-nummer met een crème-achtig omslag.

Mocht er onder de lezers iemand zijn, die zijn/haar exempla(a)r(en) af zou willen staan ten behoeve van het Regionaal Archief, dan zou ik diegene willen verzoeken contact op te nemen met de eindredacteur (zie colofon).

Nog een oproep

Tijdens de bestuursvergadering van 8 februari heeft het bestuur besloten een nieuwe werkgroep in te stellen voor de Gemeente Brummen.

Opdracht voor deze werkgroep is het samenstellen van een canon van ca 50 vensters betreffende de geschiedenis van de Gemeente Brummen.

De werkgroep zou uit vijf à zes personen kunnen bestaan, waaronder één of twee bestuursleden.

Uitgangspunten voor de samenstelling van de cabons zullen zijn: het artikel van Piet Willemsens in 'De Marke' van oktober 2007 (p 22) en het artikel van Marianne van Zadelhoff in 'De Marke' van februari 2008 (p 15).

Het bestuur overweegt om bij een succesvolle afronding deze canon in boekvorm uit te geven. Wie deel uit wil maken van deze werkgroep kan zich melden bij de secretaresse (zie colofon).

Oude markeboeken digitaal beschikbaar

Aan de website van het Regionaal Archief (www.regionaalarchiefzutphen.nl) zijn scans van diverse markeboeken uit de 16e tot en met 18e eeuw toegevoegd. Wie de boeken doorbladert, komt te weten wat de gang van zaken was binnen een marke. De boeken bevatten onder andere verslagen van vergaderingen en mededelingen over beheer en onderhoud van woeste gronden.

Marken

Gemeenschappelijke gronden - ongecultiveerde gronden - waren belangrijk in de vroegere landbouw. Boeren lieten hun vee niet alleen op privégronden grazen, maar ook op de woeste gronden. Zo konden zij voldoende beesten houden om voldoende mest te kunnen produceren voor de bouwlanden en konden de boeren voldoende plaggen steken.

In de 13e eeuw werden in Oost-Nederland marken opgericht om deze woeste gronden van een dorp te beheren en te beschermen tegen cultivering. De volle erven sloten zich aaneen en eigenden zich de woeste gronden toe. Anderen werden uitgesloten van het vee weiden en plaggen steken, of kregen beperkte rechten in de markegronden. Voorzitter van de marke was de markerichter. Vaak was deze functie verbonden aan een bepaald erf, in dat geval erfmarkerichter genoemd. Rond Zutphen hebben de markegenootschappen tot aan het begin van de 19e eeuw bestaan.

Markeboeken

Hoe de gang van zaken was binnen een marke, is terug te lezen in de markeboeken. In deze boeken zijn verslagen van markevergaderingen opgenomen en worden mededelingen gedaan over het beheer, onderhoud (wegen, hekken, dijken, watergang), controles op ontginning en de behandeling van verzoeken om toe te mogen treden tot de marke. Ook was er de rekening en verantwoording van de schutter, de man die vee dat onrechtmatig gebruik maakte van de markegronden, opsloot tot er betaald werd.

Gedigitaliseerde boeken

Van diverse marken rondom Zutphen zijn markeboeken bewaard gebleven. Een deel hiervan is te vinden bij het Gelders Archief. Alle boeken die het RAZ heeft, zijn gedigitaliseerd en aan de website toegevoegd. Het gaat om de boeken van Angeren, Empe, Eschede, Gorssel, Hall/Eerbeek, Leuvenheim, Oeken, Rienderen, Tonden en Voorstonden.

Nr 3

Deel van een pagina uit een Leuvenheims Markeboek

*Vergadering van de Heerſden in de Mark van
Leuvenheim Gemeente Brummen gehouden
in den jonck Leendog Dingsdag 2 Meent 1854.*

Aanvullingen en tekortkomingen veldnamenboek

Door een paar mensen ben ik benaderd over de teksten in het boek 'Veld- en boerderijnamen in de Gemeente Brummen'. Ook per e-mail ontving 'De Marke' op- en aanmerkingen.

Zo vroeg een lezer zich af waarom de Bouhofskamp niet in het boek was opgenomen. Een andere lezer vroeg zich af waarom de boerderij 'Noorderenk' te Eerbeek niet in het boek stond. Ook werd het niet opnemen in de lijst van de boerderij 'Klein Sellenrijk' te Oeken als een gemis ervaren.

Mogelijk zijn er nog meer 'missers'. Om die te inventariseren vragen wij de lezers van 'De Marke' om dit soort (niet-)vermeldingen en vermeende fouten aan ons kenbaar te maken. Wij – Herman Blom, Arie van Bodegom, Stan Dekker en ondergetekende – zullen deze zaken checken en eventueel alsnog opnemen in een aanvullingslijst. Die aanvullingslijst zal dan op de website van 'De Marke' worden geplaatst en te zijner tijd worden afgedrukt in ons mededelingenblad.

U kunt uw bevindingen doormailen of per post zenden aan het redactieadres

Bijdragen voor de volgende uitgave van 'De Marke' zou ik graag ontvangen vòòr maandag 6 juni.

Willem Reusink

Nieuwsbrief

23^e jaargang

ISSN 1382-0478

maart 2011

Algemene Ledenvergadering:

De Algemene Ledenvergadering (ALV) zal worden gehouden op dinsdag 12 april 2011 in 'Het Jeugdhuis' in Loenen. Spreker ná de ALV is de heer Peter van Toor met "Ontstaan en ontwikkeling van de eeuwenoude ijzerindustrie in het gebied van de Oude IJssel".

Verzoek:

Van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur.

"Wij vragen uw hulp bij het inventariseren van het immaterieel erfgoed in Nederland. Hieronder worden verstaan tradities en rituelen die we zo waardevol vinden dat we niet willen dat ze verloren gaan. Het sinterklaasfeest bv, dat uitgeroepen is tot de belangrijkste traditie in Nederland. Nu is het Centrum op zoek naar lokaal en immaterieel erfgoed. Wilt u helpen en doorgeven wat volgens u het immaterieel erfgoed in uw gemeente is? De informatie wordt verwerkt op de website www.immaterieelerfgoed.nl en in een boek dat in 2012 uitkomt. Uw reactie wordt via het secretariaat van 'De Marke' doorgestuurd."

Bibliotheek:

De Markebibliotheek is uitgebreid met de volgende titels:

Nr. 510 Jahrbuch des Kreises Borken, 2011

Nr. 511 Historisch Jaarboek voor Gelderland, deel CI;
Bijdragen en Mededelingen Gelre, 2010

Nr. 512 'Het nageslacht van Lubbert Aart Braakman, papiermaker in Loenen en Velp'. Elf generaties van een Veluwe papiermakersfamilie, 3 ½ eeuw Braakman-geschiedenis. De geschiedenis begint met Lubbert Aertsen Braakman, die in de 2e helft van de 17e eeuw van Olivier Hackfort in de buurtschap Zilven (Loenen) de molen 'de Hunenkamp' pacht.

Voor mensen die bekend zijn met Oud-Hoenderloo is het wellicht aardig om via de volgende link een collectie foto's van familie Bloem te bekijken. Er zijn veel familieportretten, maar b.v. ook foto's van een jachtgezelschap in lang vervlogen tijd: <http://tiny.cc/BloemVdSlunt>

De voorzitter van muziekvereniging Excelsior uit Twello is voor deze vereniging een aantal geschiedenisverhalen aan het napluizen. Zo kwam hij op het idee om het verhaal rondom de Twellose muziektent te ontrafelen. Het schijnt dat de Twellose muziektent verkocht is aan Brummen. Wie heeft informatie rondom de overdracht van deze muziektent? De precieze data weet de voorzitter niet, maar het moet al zeker 50 tot 60 jaar geleden geweest zijn. Reacties naar: info@ohv-demarke.nl

Clara Uenk-Dirksen, secretaris

Brummen in het begin van de oorlog (vervolg)

Opmerkelijke feiten uit een aantal nummers uit juli/augustus 1940 van de 'Brummensche Courant'. Dit blad verschijnt elken Dinsdag- en Vrijdagmiddag bij de Electrische Drukkerij W. Somer & Zoon NV te Brummen.

Dinsdag 30 Juli 1940

Publicaties

Gevraagd door het bureau van den Distributiedienst: twee tijdelijke ambtenaren om zoo spoedig moeilijk in functie te treden. Eenige administratieve ervaring strekt tot aanbeveling. Sollicitaties met opgaaf van verlangd salaris in te zenden aan den Burgemeester van Brummen.

Overplaatsing Distributiekantoor

B & W brengen ter opnebare kennis dat het Distributiebureau vanaf 31 Juli 1940 gevestigd zal zijn in de Raadzaal van het Gemeentehuis en geopend zal zijn op werkdagen des voormiddags van 9 tot 12 uur en de namiddags van 1 tot 3 uur, met uitzondering van den zaterdagnamiddag.

Brummen

UW

woonplaats

Rustig dorp aan den oostelijken Veluwezoom tusschen Imbosch en Gelderschen IJssel.

Bad- en zweminrichting

Prachtig vischwater

Riant wonen

1195

Inlichtingen kosteloos bij het secretariaat der V.V.V. Marktplein 40, Brummen

VVV-advertentie voorjaar 1940

Gemeentelijke Luchtbeschermingsdienst

Gedragsregels voor de burgerbevolking bij bombardementen en luchtgevechten:

- Verduistering:

Het komt herhaaldelijk voor dat men eerst het licht ontsteekt en pas daarna de gordijnen sluit. Bij de discussie over de vraag "Wat is uitstralend licht", vergeet men dat door al deze verzuimen de vliegers de gelegenheid krijgen om zich te oriënteren en men zichzelf en zijn medeburgers in gevaar brengt.

- Schuilplaatsen (bij naderend onheil):

In het open veld legge men zich plat op de grond, zoo mogelijk in een greppel of tegen een aarden wal. Niemand begeve zich op straat. In huis is een kelder met een sterk gewelf het meest verkieslijk. Een gang of klein vertrek midden in het huis is beter dan een vertrek met buitenmuren. Om zich voor vallende steenen te vrijwaren, kruipt men onder een tafel met stevig blad. Men zorge in de schuilplaats voor een fluit of ander signaalapparaat om de aandacht van de reddingsploeg te kunnen trekken.

- Alarmeering:

Na bominslag worden de hulpdiensten gealarmeerd door de reeds bekende scheepstoeters en te Eerbeek bovendien door de speciale dubbeltonige fluit van de Ver. Papierfabrieken.

Het hoofd van de Gem. Luchtbeschermingsdienst
H.M. Hennink

Plaatselijke berichten

- Naar men ons mededeelt vertrekken heden een vijftal Brummensche arbeiders naar Duitschland, teneinde daar in verschillende bedrijven tewerkgesteld te worden.

- Tijdens een hevig onweder is Zaterdag in de Burgemeester De Wijslaan en op den Rijksstraatweg te Rhienderen een boom door den bliksem getroffen. Persoonlijke ongelukken deden zich niet voor.

- 'Amicitia' trof het niet met haar concert in den tuin van 'Concordia', waar het corps onder leiding van den heer Plant een goed vezorgd programma ten beste gaf. De belangstelling was door de minder gunstige weersomstandigheden niet groot. Dat het concert niet op het Marktpllein werd gegeven, zooals aanvankelijk de bedoeling was, is gelegen in het verbod daartoe van hoogerhand.

- Nog slechts een maand scheidt ons van het muziekconcours dat vanwege de Ned. Federatie van Harmonie- en Fanfaregezelschappen door de plaatselijke muziekvereeningen zal worden georganiseerd. De vriendelijke geste van de

familie Van Marle om een fraai terrein in de onmiddellijke nabijheid van het landgoed af te staan, voor 24 en 25 Augustus, wordt op buitengewoon hoogen prijs gesteld. Het is een idyllisch plekje door hoog opgaand geboomte omzoomd en gelegen rondom een vijver. Men heeft vanaf de muziektent een fraai gezicht op den huize 'Klein Engelenburg' (zie boven) met zijn begroeide muren, waaruit het kleine torentje zijn spits vroolijk verheft. Men deelt ons mede dat niet minder dan 24 corpsen met in totaal \pm 1000 muzikanten hebben ingeschreven.

Maatregelen die men weten moet!

Verkoopverbod textiel:

De Secr.-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart deelt mede dat met ingang van 29 Juli de verkoop en aflevering van de navolgende artikelen door de textielindustrie, groothandel en kleinhandel aan consumenten is verboden:

Regenjassen, regencapes, wollen of halfwollen costuums, afzonderlijke wollen jassen (colberts, jacquets, e.d.) en broeken (ook rijbroeken en plusfours), gebreide slipovers en pullovers, japonnen, jurken, rokken, rokbroeken, mantelpakken en truien. Dit verbod geldt tot Maandag 12 Augustus.

Verbod tot het verkopen van turf

Met ingang van heden is het verboden alle soorten turf te verkopen, af te leveren en te vervoeren, zonder schriftelijke vergunning van den Directeur van het Rijkskolenbureau.

Overtreding van dit verbod kan gestraft worden met gevangenisstraf van ten hoogste 4 jaren of geldboeten van ten hoogste fl 10.000,00.

Sport

Brummensche Boys:

J.l. zondag speelden de wart-witten tegen Oeken op de seriewedstrijden te Loenen. De Boys zetten direct goed in want uit de eerste aanval wist B. Meijers met een keihard schot via de back Lebbink Oeken het nakijken te geven. De Boys waren met de wind in den rug het meest in de aanaval. Na de rust geeft Oeken de toon aan. In korte tijd weet Oeken nu vier keer te scoren, zodat de eindstand 4-1 is. Oeken komt hiermede in het bezit van den derde prijs.

Aanbesteding

B. & W. van Brummen zullen op Maandag 12 Augustus 1940 des voormiddags te 11.15 uur in 'Hotel 't Kromhout' te Brummen, in het openbaar aanbesteden:

Het leggen van rioleering en het bouwen van een rioolwaterzuiveringsinstallatie en dijkskruising met bijkomende werken in 2 perceelen of in massa.

Advertenties

Brummensche Marktloten.

Goedgekeurd bij Besluit van d.d. 8 Juli '40. Trekking 24 Sept. 1940. aantal loten 4000. prijs per lot 50 cent. Wederverkoopt 10 pct reductie. Loten verkrijgbaar bij den Secretaris der Marktcommissie, Marktplaats 40, Brummen.

9^e Nationale Zonnestraal-loterij.

Goedgek. bij besl. v.d. Minister v. Justitie d.d. 1 mei '40. Hoofdprijs: een landhuis, t.w.v. fl. 4000,00. Tweede prijs: een zomerhuisje t.w.v. fl. 2000,00. In totaal 1000 prijzen. Aantal loten 240.000. Prijs per lot 25 cent. Trekking in December 1940. Loten verkrijgbaar aan het Bureau van dit blad.

Dinsdag 6 Augustus 1940

Uitreiking textielkaarten

Op Woensdag 7 Augustus 1940 zal in het Gymnastieklokaal der O.L. school te Eerbeek een uitreiking van textielkaarten plaatshebben: voor de huisnummers K 1-100 van des voormiddags 9 ½ - 12 uur; voor de huisnummers K 100-300 des namiddags van 1-5 uur.

Bekendmaking

De Burgemeester van Brummen brengt ter van belanghebbenden, dat alle in die Gemeente in bruikleen zijnde legerpaarden, zoowel van de Duitsche als van de Nederlandsche weermacht bij een op 9 dezer des voormiddags ten 10 ure te houden controle aanwezig moeten zijn aan het slachthuis te Arnhem. De in het bezit zijnde bruikleenbewijzen moeten door den eigenaar worden meegebracht. Wie niet met zijn in bruikleen afgestaan paard verschijnt, moet het paard op een nader vast te stellen plaats inleveren, terwijl hij zich bovendien bloot stelt aan strenge straffen.

Brummen, 6 Augustus 1940
De Burgemeester voornoemd
Van Limburg Stirum

Geld.-Ov. Mij. van Landbouw

Afdeelingen Brummen, Eerbeek en Omstr., Eerbeek-Hall en Empe-Tonden. Namens den Burg. der Gem. Brummen wordt op last van den Secr.-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken, bekend gemaakt: Dat het wenschelijk wordt geacht, dat in verband met mogelijke luchtaanval- len niet meer dan hoogstens 10 mijten hooi, stroo of graan bij elkaar worden geplaatst, terwijl het bovendien aanbeveling verdient de zetplaatsen op een afstand van ten minste 200 M van elkaar te bepalen.

De Besturen

Binnenland

Overeenkomstig de verschenen verordening wordt er nogmaals op gewezen, dat het verbod wapens in zijn bezit te hebben of te dragen, ook geldt voor leden van de toegestane corpsen.

De bezettingsautoriteiten hebben bepaald dat vertegenwoordigers van de Communistische Partij Holland en van de Revolutionnaire Socialistische Partij voortaan niet meer aan de werkzaamheden van de Gemeenteraden mogen deelnemen.

Het Departement van Sociale Zaken wijst de Gemeentebesturen er nadrukkelijk op dat de vraag naar landarbeiders in Duitschland thans zeer groot en dringend is. Noodig zijn, o.a. ongehuwde melkers, paardeknechten, knechten voor gemengd bedrijf, ongehuwde tuinarbeiders voor groenteteelt, boomkwekers, seizoensarbeiders voor o.a. graanoogst, aardappelen/bieten rooien. De Nederlandsche arbeiders, die thans in Duitschland te werk gesteld zijn, zullen hun gezin mogen laten overkomen, zoodra vast staat, dat zij als arbeidskracht voldoen en zij een woning gevonden hebben.

Plaatselijke berichten

- Tot tijdelijke ambtenaar bij den Gemeentelijken Distributiedienst zijn uit ruim 50 sollicitanten benoemd: M.R. Evers, tot voor kort werkzaam ten kantore van dit blad, en M.H. Knaap, alhier.

- Toen het publiek Zaterdagavond j.l. de balzaal in 'Concordia' verliet, heeft het zich dermate weinig gestoord aan de verduisteringsvoorschriften, dat de Burgemeester besloten heeft de eerste weken geen enkele dansvergunning meer te verleen.

- Op de Donderdag te Steenderen gehouden keuring van veulens en 1 ½ jaar ingeschreven merries, uitgeschreven door de Hengsten Associatie, verkreeg de heer J.Q.W.H. Baron van Sytzama met zijn inzending in de rubriek Volbloedhengstveulens een 1B-prijs.

In vogelvlucht

- Oldenzaal: Gisterochtend is een trein met Nederlandsche krijgsgevangenen uit Duitschland aangekomen. Het waren er 380, die eenige weken op contract gewerkt hadden bij boeren in de omgeving van Stettin.

- Rotterdam: Maandagochtend is de laatste trein met kinderen naar de Oostmark vertrokken. Ditmaal gingen 750 kinderen mee.

Tot zover een greep uit Brummensche Couranten uit de zomer van 1940.

Henk Phielix

Een bezoek aan Hoenderloo in 1849

“Eindelijk heb ik met eenige vrienden een lang voorgenomen toertje naar Hoenderloo afgelegd, waarvan het verhaal voor diegenen uwer lezers, mogelijk eenigermate tot gids zoude kunnen strekken. Wij reden van Arnhem over de Woeste Hoef. De weg daarheen, door het statige stadsbosch en langs de welig groeiende ontginningen van het Deelerwoud aan de linkerzijde en de Ringallee van Rozendaal aan de rechterzijde, is te wel bekend dan dat die verdere beschrijving zoude behoeven.”

Zo begint ene N, de ondertekenaar, in 1849 zijn reis, gezeten in een zwaar rijtuig, dat zij in het zware zand tussen de Woeste Hoeve en Hoenderloo moesten verlaten om te voet verder te gaan. Langs de nieuw aangelegde dennebossen van de heer Delcourt van Krimpen (*toen nog Varenna*).

“Naar de hoge vlakte waarin het dorp gelegen is. De gezichtseinder beschrijft daar bijkans overal die zacht golvende lijn van de omgeving. Vanachter de vele heidevelden, geschakeerd door eiken kreupelhout, komen hier en daar witte zandstuivingen voor, terwijl op aanmerkelijke afstand de berg van de Pampel (*Hoge Veluwe*) zich boven alles verheft.

De huizen van Hoenderloo liggen verspreid, sommigen gebouwd van de in Hoenderloo gebakken steen, anderen van leem en weinigen nog van heideplaggen. De school, die wij bezochten, is een langwerpig vierkant, een net gebouw en doelmatig ingericht. De woning van den schoolmeester is aan de school gehecht (*meester Gangel*).”

Dan gaat de schrijver verder: “De school begon juist en wordt gewoonlijk door ruim veertig kinderen bezocht; doch uit hoofde van de zoogenaamde schapenkermis was slechts de helft van hen aanwezig. (*Dat de lessen met een gebed werden begonnen spreekt voor zich*).

In de naaste omgeving van het dorp was een gebied van een 20 bunder pas beplant met akkermaalshout, deels gevormd door eiken struiken. De velden werden bebouwd met boekweit, aardappelen en rogge. Later vernam ik dat een nachtvorst de gehele oogst had vernield!

Hoenderloo wordt beheerscht door een bergrug, die naakt is, doch waar, dat er vrij spoedig, een kerk zal staan (*1858 met een daarachter gelegen kerkhof van 1860*).

'Rust een Weinig' omstreks 1920

Wij waren aangenaam verrast eene goede herberg te vinden, waar ons in een zindelijk vertrek een smakelijk ontbijt werd voorgezet, en men zelfs een behoorlijk nachtverblijf kon vinden ('Rust een Weinig' met de

eigenaar Albert Brinkenberg, die 69 jaar oud is in 1849).

In het terugkeeren hadden wij gaarne het buurtschap Deelen bezocht; doch wij verkozen de werken te zien in de zandverstuivingen, door den Heer Delcourt aangelegd. Ten dien einde moesten wij weder over de Woeste Hoef. Geleerd door de ondervinding zochten wij een goede gids en vonden die in Bijdam, de werkbaas van den Heer Delcourt. Hij bracht ons door een gedeelte van honderd bunders (*ha.*) stuifzand die onder zijn beleid tot vasten grond zijn gemaakt, en hij toonde ons de bewerking welke gemiddeld een tien gulden per bunder kostte. En zo ging het via de Woeste Hoef weer naar Arnhem."

Dit stuk, dat ik wat verkortte, vond ik via [KB.nl/historische kranten](http://KB.nl/historische_kranten) en was gepubliceerd in het Algemeen Handelsblad van 9 juli 1849 en was ondertekend door N.

Het *cursief gedrukte* werd door mij toegevoegd.

Jaap van der Weel

Oosterhuizen

Oosterhuizen ligt ongeveer 3 km ten oosten van het dorp Beekbergen. De naam zegt het al: na de enkgronden (bouwlanden) kwamen er enige huizen ten oosten van het dorp Beekbergen.

*Dorpshuis
Oosterhuizen*

Situatie 1832

Op de kadastrale kaart van 1832 lijkt Oosterhuizen te liggen aan de rand van de bewoonde wereld! Achter Oosterhuizen begon aan de noordoostkant het moerasbos: het Beekberger Woud. Naar het zuiden toe was er heide zover het oog reikte en in die heide zandverstuivingen.

Met hard werken onder vaak barre omstandigheden hebben de boeren van Oosterhuizen de landerijen rond de bebouwing weten te ontginnen. Met veel doorzettingsvermogen kon een karig bestaan worden opgebouwd. De zandboeren hadden het moeilijk. Dat kwam niet door onwil of achterlijkheid, maar omdat grote delen van de woeste gronden minder geschikt waren voor de landbouw.

Vanuit het zuiden dreigde een zandverstuiving de landbouwgronden onvruchtbaar te maken. Die zandverstuiving is met een stuifheuvel, waarop hakhout werd geplant, bedwongen. Deze begroeide heuvel kan in het landschap nog goed worden onderscheiden. De stuifheuvel zet zich voort langs de Hulhorstweg.

Het grondbezit van de landbouwgrond was enorm versnipperd. De percelen bestonden uit bouwland, weiland, tuin en velen bezaten een perceeltje hakhout. Dat hakhout stond vooral op de stuifheuvel aan de zuidkant van Oosterhuizen. De heuvel was verdeeld in ongeveer 36 kleine percelen, toebehorend aan verschillende eigenaren. Onderlangs de heuvel liep een karrenspoor. Een verspreide ligging van percelen leidde uiteraard tot een moeizame bedrijfsvoering. De ruilverkaveling van 1952 bracht hierin verbetering.

Het is moeilijk zich te oriënteren in het Oosterhuizen van 1832. Het wegenbe- loop was anders dan nu. Oosterhuizen telde in 1832 meer huizen dan nu het geval is. Volgens inlichtingen zou in een bepaald tijdvak een aantal boerderijen in Oosterhuizen zijn afgebroken. Iemand vertelde dat hij in het bouwland stuitte op een verharding in zijn land, dat kennelijk onderdeel was van een verdwenen weg.

In 1832 was er nog geen Apeldoorns kanaal, geen spoorweg, er waren geen autosnelwegen. Deze ingrepen hebben het landschap drastisch veranderd. Leerplicht kwam eerst in 1900, zodat een schoolgebouw toen nog ontbrak. Bedacht moet worden, dat men zich in 1832 in het algemeen te voet moest verplaatsen. Auto's en fietsen waren er nog niet. Degenen, die paard en wagen bezaten, konden daarmee grotere afstanden overbruggen.

Apeldoorns Kanaal

De aanleg van het Apeldoorns Kanaal omstreeks 1860 betekende voor het kleine dorp Oosterhuizen heel veel. Er werd een kanaal gegraven, er kwam een verkeersweg langs het kanaal en een jaagpad aan de oostkant, waarop nu het fietspad is aangelegd. Het kanaal is gegraven door tientallen arbeiders met behulp van schop en kruiwagen.

Na het gereedkomen van het kanaal, de verkeersweg en het jaagpad, zijn bomen geplant. Nu na ongeveer 150 jaar vormen deze rijen oude bomen in zomer en winter een fraai decor.

Buurtschap

De planologen vonden Oosterhuizen niet meer dan een verzameling verspreide huizen. Een voorgenomen uitbreiding met enkele woningen werd afgewezen. De Raad van State vond evenwel, dat Oosterhuizen een buurtschap was, waarin een aantal woningen wel zou passen. Inmiddels zijn een zestal nieuwe woningen gerealiseerd.

In het centrum van het dorp Oosterhuizen is een eenvoudig monument geplaatst ter herinnering aan de bevrijding door de geallieerden in april 1945.

Wilma

Wilma Vermaat woonde in Oosterhuizen van 1925 tot 1965. Zij was schrijfster van een aantal boeken. Wilma was een intens gelovige vrouw, die in veel opzichten haar tijd ver vooruit was. Zij onderkende in een vroeg stadium de waarde van de natuur in het algemeen en rondom Oosterhuizen in het bijzon-

der. Zij was voorstander van de oecumene, ze was pacifist en het was een dapperere vrouw, die in de oorlog joden verborg.

Reeds in 1923 schreef zij een boek, waarin zij de homoseksuele geaardheid van een onderwijzer beschreef. Dat was toen een taboe. Zij woonde in Oosterhuizen bij de stuifheuvel, waarop zij haar schrijfhut had laten bouwen. Er is een laan naar haar genoemd, er is een plaquette over haar aan de zuidmuur van de oude kerk te Beekbergen en in het centrum van het dorp Beekbergen staat bij het gebouw Hogewijde een borstbeeld van Wilma.

Huidige situatie

Het verkeer haast zich nu over de verkeersweg langs het kanaal. Hoewel voor deze weg snelheidsbeperkingen gelden, blijft het een gevaarlijke weg. Telkens blijkt, dat er weer een auto in het kanaal is gedoken. Gelukkig is achter de bomen aan de westkant van het kanaal een smal fietspad aangelegd vanaf de weg Het Oude Veen tot de weg Kalverwei.

Vlak langs de voormalige stuifheuvel raast nu het verkeer over de autosnelweg A 50 (zuid-noordweg).

Pagina's op internet

Zie voor het maatschappelijk leven in Oosterhuizen de internetpagina's www.Oosterhuizen.eu/gemeente Apeldoorn, op grond waarvan kan worden geconcludeerd, dat de buurtschap Oosterhuizen een levendige gemeenschap is met talloze organisaties. Er is in Oosterhuizen een nieuwe school gebouwd. De oude lagere school is nu het dorpshuis van Oosterhuizen.

Uit de woorden van een couplet van het volkslied van Oosterhuizen, gemaakt door mevr. Bruins, blijkt enig inzicht in de gemoedelijke gang van zaken in het dorp.

Hierna volgt het versje:

Wordt het voorjaar, wordt het mei.

Gaan de koeien in de wei.

En de boer die 't eerst

Zijn vee de wei in doet

Vraagt men: Ha-j het heu-j al op?

En men schudt de wijze kop

Want ja, zek noe zelf:

Och man, dat geet nooit goed!

Bronnen:

- kadastrale atlas Beekbergen 1832
- www.Oosterhuizen.eu
- mondelinge inlichtingen van de voorzitter van de dorpsraad van Oosterhuizen

Wietse Venema

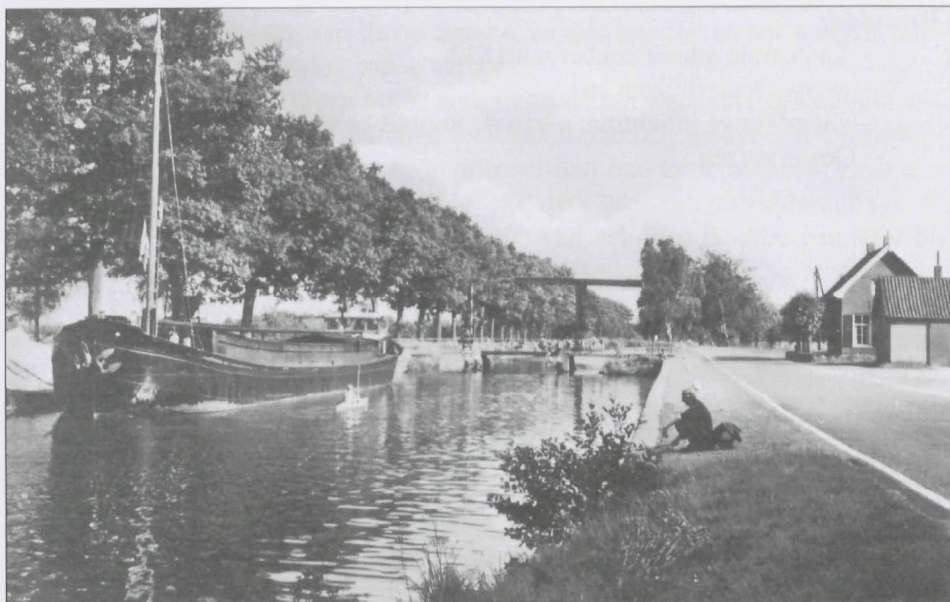

Ik werd geboren in 1953 aan de Lendeweg in Hall. Op mijn 15^e verhuisden we naar Eerbeek. En hoewel ik al 33 jaar in Zutphen woon, blijf ik me toch Eerbekenaar voelen.

Vandaar dat ik via een neef, die al jaren ansichtkaarten van Eerbeek verzamelde, in contact kwam met Willem Reusink. Ik zag diens prachtige verzameling en hoorde wat meer over het verzamelen als hobby.

Dat is voor zo ver ik mij kan herinneren de aanleiding geweest om zelf fanatiek kaarten van Eerbeek en Hall te gaan verzamelen. Inmiddels bezit ik ruim 850 kaarten van Eerbeek en 94 kaarten van Hall, allemaal uit de periode 1900-2000. En nog steeds kom ik op verzamelbeurzen of op speciale internetsites exemplaren tegen, die in mijn verzameling ontbreken. Soms zijn dat kaarten die ik wel eens bij anderen heb gezien en die ik dan eindelijk aan de verzameling kan toevoegen; soms zijn het kaarten waarvan ik in de verste verte het bestaan niet wist. Het blijft dus altijd verrassend en spannend: óf je er wat verkrijgt en wát je er verkrijgt!

Een aantal kaarten heeft altijd in meer of mindere mate een speciale betekenis voor een verzamelaar. Elke verzamelaar zal dat herkennen. Ik wil u op de volgende bladzijden in deze 'Marke' enkele van zulke kaarten laten zien.

Het Apeldoorn-Dierens kanaal met de Eerbeekse brug in 1965.

Hoe vaak moest ik als kind daar niet wachten voor de geopende brug. Bijna dagelijks! Van deze brug zijn diverse kaarten gemaakt in verschillende jaren. Dit in tegenstelling tot de Coldenhovense brug. Daarvan bevindt zich in mijn verzameling geen enkele afbeelding. Dat vind ik nog steeds een gemis! Want vanuit 'de Lende' ging ik fietsend ook vaak bij Post de Coldenhovense brug over en dan via de Boerenstraat naar school. Dus ook aan die brug heb ik veel herinneringen.

Op deze kaart uit 1956 staan nog de boerderijen van Burgers en Limpers, zoals ik ze nog heb gekend.

Een andere kaart die in een Eerbeek-verzameling niet mag ontbreken, is er één van Hotel Nijk. In dit geval te zien op een luchtfoto uit 1950. Als tiener, maar ook later, heb ik daar vele keren 'effen bijgetankt'.

Op de kaart van de Coldenhovenseweg uit 1965 is uiterst links de woning met tuin te zien, die mijn ouders in 1967 hebben gekocht en er een dubbele woning hebben laten bouwen.

Misschien wel de meest bijzondere kaart uit mijn verzameling: 'Groeten uit "Coldenhove" Eerbeek'. De kaart is in 1947 in Beekbergen gestempeld en op de achterkant staat: 'Beautiful Holland'. Dat slaat natuurlijk best op Eerbeek, maar de afbeelding heeft toch ook helemaal niets met Eerbeek te maken.

Zo zijn er in mijn verzameling zo vele prachtige, bijzondere ansichtkaarten die zeer de moeite van het bekijken waard zijn. En zeker ook de moeite van het verzamelen. Want ze vertellen zo veel over het Eerbeek en Hall van vroeger, zoals ik het heb gekend en beleefd. Het is pure nostalgie naast een stukje eigentijdse geschiedenis, samen de ingrediënten van een fascinerende hobby. Dus mocht u nog een hobby zoeken, wat let u!?

Gerrit van de Spreng

Een stukje oud Loenen

In 1973 had het echtpaar Van Oorspronk-Eekhoff een levendige correspondentie met oom Evert van Oorspronk, die zijn laatste levensjaren in Apeldoorn doorbracht. Evert van Oorspronk (geboren Loenen, 12-01-1886) beschikte als 87-jarige nog over een goed geheugen en ook was hij in staat zijn herinneringen redelijk duidelijk op papier te zetten.

De briefwisseling werd opgestart met vragen over oude foto's van Loenen en oom Evert vertelde daarover wat hij zich daarvan herinnerde.

Van mevrouw Van Oorspronk-Eekhoff mocht ik enkele foto's en brieven gebruiken ten behoeve van een artikel in 'De Marke'.

De foto's laten de timmerfabriek ('timmerschure') van de broers Pé(ter) & Hendrik Berends zien. De fabriek (rechts op de foto) stond aan de Hoofdweg.

De 'timmerschure' van de Gebr. Berends

Rond 1905 hadden de broers Berends twee timmerlieden in dienst: de jonge Hendrik Dorland en de wat oudere Hein Put. Evert van Oorspronk schrijft hier over: "Ja, als ik nog aan die mooie dagen denk van Pé en Hein Put en Dorland. Wat konden die kerels timmeren en sterk onverslijtbaar. Ik weet nog hoe ik vroeger naar school moest, dat Pé me tegen kwam met een heel groot watterrad op de weg. Voorop vader en Pé liep er binnenin, net als de hond bij Oom Hendrik Beumer, die daar bij de school woonde. Die had een grote hond en die liep in een groot rad om te karnen.

Pé en Hein Put liepen naar Eerbeek naar de fabriek om te repareren en als ze weerom kwamen, waren ze stijf van de smerige vette olie. In Velp kwamen ze op Rozendaal de papierfabrieken repareren en zoo kwamen ze overal.

Wat is daar vòòr zijn huis daar onder die grote boomen niet veel hout gezaagd met die grote kraanzaag door Philip en Jo Weenk. Op dat gezaagde hout zaten we met zijn drieën jongens op een zaterdagavond om 12 uur heel leuk en niet te hard eenige versjes te zingen (zooiets kon vroeger) en toen woonde Hendrik Berends al bij de timmerfabriek, want Peter was al overleden en zijn vrouw

*De achterzijde van de "timmerschure" met van links naar rechts:
Hendrik Berends, Peter Berends, Hein Put en Hendrik Dorland.*

was naar Eerbeek gegaan en door dat gezang van ons drieën (Veeningen en Jan van Apeldoorn en ikke) waren Hanna en Marie die daar boven sliepen (vòòr die tijd sliepen er Tante Jo Thiele en haar zusters er), er wakker van geworden en gingen naar beneden om vader te roepen en vader ging naar buiten en zeide: 't zullen vast wel Duitsers zijn.

Hein Put en Hendrik Dorland in de 'timmerschure' aan het werk.

Jammer dat die timmerij zoo geheel teniet is gegaan, omdat ze niet meer met de tijd meedingen, want toen was er met het hout nog wel geld te verdienen. Ze hadden ook handel in mijnhout en laadden telkens wagens vol aan het spoor bij ons en dat moesten Jaap Holdijk en Bertus Lamberts dan doen.” Aldus oom Evert van Oorspronk.

Molen met bleek aan de Hoofdweg

In de oude molen, waarin Van Oorspronk in 1885 begon, werd o.a. gewassen voor de bewoners van Kasteel 'Ter Horst'.

Hierover schrijft oom Evert van Oorspronk: “Mijn vader was de wasscherij begonnen en toen moest vader twee grote manden met waschgoed behandelen, d.w.z. wasschen en drogen; mangelen en strijken moesten de dienstboden doen, en zoo was het op Kasteel 'Ter Horst' niet alleen. Op Rozendaal, waar twee ooms van mama woonden en die ook een wasscherij hadden, was hetzelfde. D.w.z. daar alleen wasschen en door de wringer en dan werd de wasch nat bezorgd en moest dan op een grote zolder bij de villa opgehangen worden ter droging.”

..... “En dan Kasteel 'Ter Horst': Daar kwam ik vroeger veel vanwege de wasscherij en moest dan mee om twee grote manden vol weer heel boven in 't Kasteel op de oude droogzolder van Van Wijnbergen naar boven te takelen met een zeer lang dik touw op een katrol. Als jongmens vond ik dat een leuk werk en keek dan natuurlijk daarboven even overal rond. Heel bovenop die zolder was de reuzengrote klok, die maar aldoor tik-tak.

En verderop de zolder lagen alle drooglatten van voor 1885 nog precies op een rij, zoals ze ze vroeger gebruikten. Nu moet ge u eens voorstellen: de wasch moesten die dienstboden vroeger beneden in de kelder schoonmaken en spoelen en wringen en dan sjouwden ze die natte wasch de smalle dienstbodentrap op naar boven. Geen wonder dat Diena Reusken lang ziek is geweest. Ze was er al jaren geweest. 't Was voor hun een goede dienstbode.”
[Evert van Oorspronk beschrijft de situatie van vòòr 1907, want in dat jaar ging Kasteel ‘Ter Horst’ over van Van Wijnbergen naar Van Lijnden].

Verder schrijft hij nog over Kasteel ‘Ter Horst’:

“Eenmaal in de week mocht het personeel 's morgens door de Kleine Meiallee naar de R.C. kerk. De Baron en de andere huisgenoten lieten zich 's zondags rijden met hun eigen rijtuigen, die ze nog gehouden hadden, door boer Tijhuis. Die was vanouds nog de koetsier en woonde heel vroeger in een huis daar vlak aan de beek bij de lindeboomen. Dat huis is op een zondagmorgen, toen mijn moeder uit de kerk kwam, afgebrand en later heeft Baron van Wijnbergen er een nieuw neergezet. De ‘Oldenhof’, nu van P.J. Schut.

Dan waren er op die heel hoge zolder heelemaal aan 't eind ook nog twee dienstbodenkamertjes en die meisjes moesten er 's avonds een heele tippel voor maken en stel dat je er overdag ook nog eens even heen wil om een schoone zakdoek te halen.

De oude lui (Van Wijnbergen) woonden er nog en hadden daar vroeger ook paarden en mooie rijtuigen en koetsier Teikens en daar reden ze vroeger mee naar de Schouwburg in Arnhem en zoo ook naar andere Kasteelen, waar ook feesten gehouden werden. Ja, de streng opgevoede jongelui moesten toch ook maar weer aan de man gebracht worden. De kinderen van 't Kasteel gingen al vroeg weg naar 't buitenland op die scholen waar ze adellijk opgevoed werden en ook feesthouden en dansen leeren. De Pastoor in Loenen wilde niet hebben dat wij dansen leerden (er waren ook Rooms Catholieken bij, maar de kinderen Jonker en Freule gingen naar 't buitenland dansen en toen 't daar bij de IJzeren Poort bij Nieuwkamps café niet meer mocht, gingen de Rooms Catholieken bij Berend Sanders op Eerbeek dansen leeren. Ja, die Munnikhofpastoor was me er één. Ze waren toen alle bang van hem.”

Bovenstaande teksten over Kasteel ‘Ter Horst’ zijn uit diverse fragmenten uit een viertal brieven. Omwille van de leesbaarheid heb ik hier en daar de zinswendingen wat aangepast, maar de door Van Oorspronk gehanteerde spelling zoveel mogelijk intact gelasten. In de volgende editie van ‘De Marke’ een stukje over de oude Loenense villa ‘Raedelandt’.

Willem Reusink

Bethel, ooit een kerk

Je fietst aanvankelijk gedachteloos langs een groot uitgevallen woonhuis in Tonden. Het blijkt van bijzondere betekenis te zijn: nl. in 1902 als kerk gebouwd en toen 'Bethel' genoemd. Tot eind jaren zestig heeft het de functie van kerk behouden, vallend onder de gemeente van Voorst, met o.a. ds. Solinger als herder. Na de sluiting als kerk heeft het ook enkele jaren leeg gestaan en is het meerdere keren doorverkocht. Qua interieur blijft de oude kerk zichtbaar, dus niet zo geschikt als woning. Toch staat er momenteel weer een makelaarsbordje bij: Te Koop!

De naam Bethel (12 mijl ten noorden van Jeruzalem) komt diverse keren voor in het bijbelboek Genesis, met name in Genesis 28. Jacob ontvlucht daarbij de wraak van zijn broer Ezau, valt in slaap op een steen en droomt van een ladder tussen hemel en aarde, omgeven met engelen. God staat aan de top van de ladder en belooft Jacob het land van Kanaän. Wanneer Jacob wakker wordt, zalft hij de steen met olie en noemt de plaats Bethel.

Bethel was een belangrijk cultuurcentrum in het noordelijke koninkrijk Israël, dat volgde op de breuk met het verenigde koninkrijk van David en Salomon. Bethel werd niet door de Syriërs verwoest (bij de verovering van Israël in 721 v. Chr.), maar werd bezet door koning Josua van Juda welke – volgens het Boek der Koningen – het oude Israëliische centrum als cultuurcentrum alsnog verwoestte.

'Bethel' is - ook in Tonden - een mooie plaats. Met een bijzondere betekenis.

Piet Willemsens

Notarissen van Brummen

Historische kranten

Het voordeel om via het internet een aantal artikelen te schrijven is dat je rustig thuis kunt blijven om één en ander op te zoeken. En daaruit wat te destilleren en op te schrijven. Bezoek aan het archief in Zutphen, een 66 km., heb ik achterwege gelaten.

Ik heb gekozen om de gemeente Brummen te leren kennen via advertenties van verschillende notarissen. Achtereenvolgens komen de heren Kruijff, Taay en van Ittersum aan bod. Ook Hoffman en De Man komen voor en later nog Valckenier. En wat aanbestedingen van bouwkundige werkzaamheden, die in de 19^e eeuw blijkaar ook tot de werkzaamheden behoorden van de notaris.

Mochten in de artikelen veld- of boerderijnamen voorkomen, dan heb ik verwezen naar het boek van Herman Blom en Arie van Bodegom. Als er kadastrale nummers genoemd werden, dan worden er kaartjes toegevoegd uit de Kadastrale Atlas 1832. Voor zover noodzakelijk heb ik de spelling van die 19^e eeuw overgenomen.

Mijn verhalen werden nagekeken, eventueel aangevuld en van afbeeldingen voorzien door Willem Reusink.

Josua Marinus de Kruyff

Uit de historische kranten zijn een aantal advertenties overgenomen en is er aanvullende tekst (*in cursief*) bij geplaatst:

“Josua Marinus de Kruyff werd op 17 juli 1794 in Brummen geboren en stierf in Brummen op 27 maart 1833. In 1820 trouwde hij met Anna Elisabeth Beek (geboren te Wageningen op 6 juni 1793). Zij kregen drie kinderen. Dochter Ida werd in 1821 geboren, zoon Peel in 1823 en dochter Aleida in 1826.

De Kruyff was notaris te Brummen en zijn neef Aart de Kruyff was klerk. Christina Braakman en Wilhelmina Wenink stonden ingeschreven als meid.”

Over Christina Braakman is nog het één en ander bekend. In ‘De Marke’ van maart 2004 werd een artikel over haar man geschreven.

Zij werd geboren op 16 augustus 1806, dochter van Hessel Braakman (1776–1845), voerman te Brummen (Knoevenoordstraat, nabij boerderij “D’n Els”) en Everdina Everts (1786–1842) en trouwde op 15 februari 1840 met haar volle neef Hermannus Braakman, klokkenmaker in het huis A 94 (dat was in de Ambachtstraat) te Brummen. Het echtpaar kende weinig geluk in het huwelijk. Beiden stierven in mei 1871.

“Op 09-08-1825 wordt Josua Marinus de Kruyff bij Koninklijk Besluit benoemd tot gemeentesecretaris van Brummen. Het gezin De Kruyff woonde tot de verhuizing naar A5 in 1829 in het huis A3, later genoemd als A4. Na het overlijden van de notaris verhuist het gezin De Kruyff naar Wageningen.”

“Op dinsdag 22 augustus 1820 zal geveild worden het landgoed, genoemd **DEN BOSCH**, aan de groote passage van Arnhem op Zutphen. Bestaande in een, voor weinige jaren opgebouwd **HEEREN-HUIS**, voorzien met 13 boven- en benedenkamers, een koetshuis, een stalling voor zes paarden, schuren, koe-pels, een tuinmanswoning, een jagershuis en schone tuin en boom-gaard en naar de nieuwste smaak aangelegde slingerbossen en bouw-, weide- en boslanden. Te zamen ongeveer 125 Nederlandse Bunders en 24 Ellen. De betaling kan in 6 termijnen gedaan worden. De eerste in 1820 en de laatste in 1825.”

Het huis 'Den Bosch' aan de achterzijde in 1903. Het is de kant van de Hammelerweg, die door de Leuvenheimers vroeger Peppelendiek werd genoemd.

De verkoper van het landgoed was Evert Frederik. Baron van Heeckeren van Enghuizen, die het in 1815 had verworven. Wie het landgoed 'Den Bosch' koopt, is (nog niet) bekend.

“In 1821 zal het Buitengoed, Den Haag genoemd, uit de hand te koop zijn. Het is geschikt voor zowel Zoomer- als Winterverblijf en heeft 6 boven- en benedenkamers, een tuin en bouwland.”

Van het huis 'Den Haag' is bekend dat het in diverse geschriften ook wordt genoemd als het huis 'Die Hage' of als 'Het Haagje'.

“In 1828 zal het zeer aangename Buitengoed, **De Zomerhof**, groot 60 bunders gelegen in de Mark van Rhienderen geveild worden.”

In 1832 is er geen ‘Zomerhof’, maar wel een ‘Zonnehof’ in eigendom van baron Wijnbergen van Radeland te vinden. “Het is altoos watervrij en bestaat uit 9 beneden- en bovenkamers, een koetshuis met stalling voor 4 paarden, een tuin met exquise vruchtbomen, bossen voor aangename wandelingen.

Verder 2 katersteden en bouw- en weilanden.” (katersteden zijn keuterboerderijen = kleine boerderijen).

“In 1829 volgt de publieke verkoping van het buitengoed, genaamd **De WILDBAAN**. Een goed onderhouden herenhuis, stalling, koetshuis een fraaie boerderij, tuin, boomgaard, wandelingen, lanen, bouw- en weilanden te zamen groot 29 á 30 bunders. Na de verkoop volgt de afbraak van koetshuis, tuinhuiswoning, stalling en duiventil op hetzelfde buiten-goed. Een maand later werden meubelen, twee paarden, enige koeien enz. door De Kruijff verkocht.” *‘De Wildbaan’ werd te koop aangeboden door Willem Anne Baron Schimmelpenninck van der Oye tot de Poll. Op 30 juni 1829 werden Gerrit van den Kastele en zijn vrouw Petronella Jacoba Feney eigenaars van ‘De Wildbaan’. Sommige bronnen melden dat Van den Kastele het landgoed heeft gekocht, anderen (H.M. Werner in ‘Geldersche Kasteelen’) melden dat hij het uit erfenis heeft gekregen.*

Een tekening van ‘De Wildbaan’ uit ca 1830. Tussen 1907 en 1911 werd het huis verbouwd tot wat het nu is.

“Op 26 maart 1833 zal een drachtige ezelin worden verkocht.”

Of die verkoping doorging vermeldde de krant niet, want op 27 maart 1833 overleed Josua Marinus de Kruyff.

Notaris W.H. Taay

Na het overlijden van notaris de Kruijff was er in Brummen nog een notaris. De Man, die in 1837 verhuisde naar Loenen.

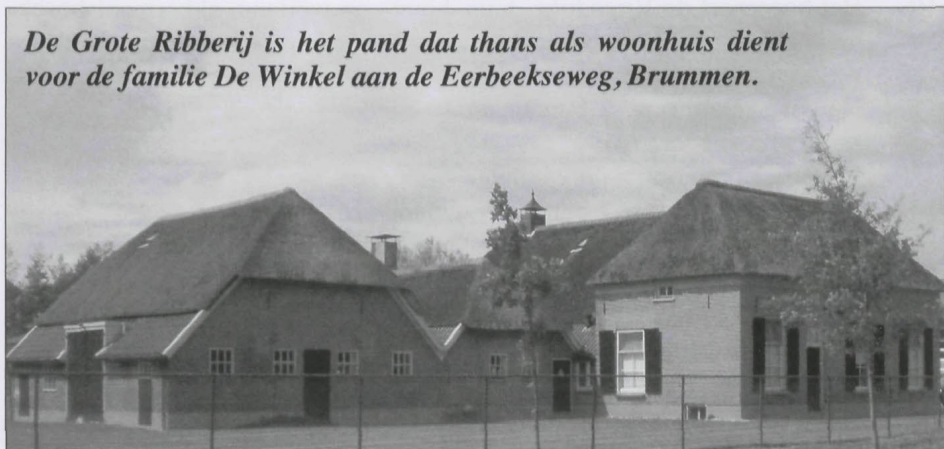
In de Arnheemsche Courant van 13 augustus 1833 maakt notaris mr. W.H. Taay uit Arnhem bekend dat er in het najaar van dat jaar namens de erfgenamen van der wel edel geboren Jonkvrouwe E.J. Schrassert de navolgende VASTE GOEDEREN in het openbaar, ter verkoop zullen worden aangeboden:

Volgen er 17 percelen, waarvan de eerste 13:

(De gecursiveerde nummers erachter verwijzen naar de kaarten in het boek ‘Veld- en boerderijnameninventarisatie in de Gemeente Brummen, uitgave De Marke, 2010).

1. Het buitenverblijf Beelhorst, voor weinige jaren nieuw gebouwd en onderkelderd woonhuis met tien kamers, een wel ingerigte keuken en zolder met een met wit marmarsteen belegde gang. Wijders Koetshuis, Stalling voor paarden en beesten, schuur, hooiberg, tuin, boschje, wei- en bouwland, tezamen groot 5 bunders.
2. Een huis en hof, bewoond door Krassenberg, groot 32 roeden;
3. De buitenplaats, de groote Ribberij, een herenhuys, koetshuis, stallinge, hoven, vijvers, bouw-, wei- en hooilanden en plakslagen, boerenwoning, opgaande bomen te zamen groot 25 bunders;

De Grote Ribberij is het pand dat thans als woonhuis dient voor de familie De Winkel aan de Eerbeekseweg, Brummen.

4. De katerstede, de kleine Ribberij, groot een 3 bunder (*Eerbeekseweg*);
5. De nieuwe Slag, bouwland, heetgrond, akkermaalshout, groot 9 bunder;
6. Heide- en broekgrond, de Ruiterslag genaamd, groot 9 bunder (23)
7. 7 Bunder wei- en akkermaalsbosch, het Heesterbosch;
8. De katerstede, de Kranekamp, huis, bouw- en weiland, 1 bunder 50 roeden (*gelegen aan de Lichtenbeltweg*);
9. Het boerenerf, de Pothof, huis, schuur, zaadberg, bouw- en weiland, Bosch, groot 12 bunder (24);

De boerderij De Pothof brandde in de jaren '50 van de vorige eeuw af. Ze stond in het gebied waar sinds de midden jaren '80 de wijk De Pothof is verrezen.

In de buurtschap Rhienderen:

10. Het boerenerf de Vriesdijke, huis, bouw- en weiland, akkermaalsbosch, heidegrond, groot ongeveer 8 bunder, 30 roeden (*gelegen aan de Knoevenoordstraat; kaart 16*);
11. Het Brinkslag, ong. 2 bunder en 10 roeden (*gelegen aan de Rhienderensestraat; kaart 16*);
12. De Boerkamp, ook zo'n 2 bunder groot (16);
13. De Goldakker, groot 1 bunder bouwland (16).

De overige percelen liggen in Logchem, groot totaal een kleine 80 bunder. Een groot bezit voor mr. Nicolaas Hendrik Schrassert. Hij werd ergens genoemd als oud-burgemeester van Arnhem, lid van de Staten van Gelderland en vrederechter in Brummen.

Helaas volgt er geen opsomming hoeveel deze percelen hebben opgebracht.

Wel de bedragen waarop de percelen werden ingezet :

Buitenplaats de groote Ribberij, fl. 11490; Nieuwslag fl. 2000; Ruiterslag, fl. 301; Heesterbosch, fl. 1260; Kleine Ribberij, fl. 1711; Kranenkamp, fl. 525; Beelhorst, fl. 14500; Krasenberg, bewoond, fl. 950; Pothof, fl. 8500; Veldbra-ke, fl. 701; Vriesdijke, fl. 2501; Boerkamp, fl. 840; Brinkslag, fl. 1407; Goud en Weijers Akker, fl. 1575. De finale toeslag zal plaats hebben op donderdag 10 October 1833, in het Kromhout te Brummen.

Op de 21^e oktober 1833 was er onder leiding van de griffier Hoffman, te Brummen residerende, een verkoping van de inboedel van de Beelhorst, wijk A no. 22, dit namens de erfgenamen van wijle Jonkvrouwe E.J.Schrassert (*'De Beelhorst' stond aan de Cortenoeversweg tegenover de huidige 'Molenhorst'*).

Het betrof stoelen, tafels, kasten, een commode en een secretaire, spiegels, vuurhaarden, vloerkleden, valgordijnen, porcelein, kristal en schilderijen, enz. Maar ook een span zware zwarte merrie-paarden, twee vette varkens en drie stuks melkvee enz.

In de Arnheemsche Courant van 29 oktober 1833 een advertentie van notaris Taay. Hierin werd te koop aangeboden een voor vijf jaren geheel nieuw opge-bouwd, zeer vrolijk in het dorp Brummen gelegen heerenhuis, bewoond door Vrouwe E. Beek, weduwe van den Heer J.M. de Kruyff, in leven notaris te Brummen. Het huis bevatte 5 beneden- en 3 bovenkamers, welingerigte keu-ken, een goed watergevendende pomp, kelders, domestiekenkamers, droogzolders en verdere gemakken, waaronder een regenbak. Een koetshuis en stalling voor twee paarden en ander vee. Een tuin met vruchtdragende boomen. Het geheel is groot 5½ roeden.

Daartoe ook behoorend een huis met achterhuis, waterput en erf, de Keizers-hof genaamd, groot 6 roeden. Een tegenover de weg gelegen stuk tuin- en bouwland, de Kerkenkamp, groot ongeveer 33 roeden (*de Kerkenkamp of Kerkackers lagen ten zuiden van de Gravenstraat te Brummen*).

Dit alles behoorde tot het eigendom van notaris De Kruyff.

Indezelfde advertentie werd te koop aangeboden een huis, achterhuis en erf, 'het Haagje' genaamd, groot 5½ roeden. En het er achter gelegen bouwland groot 33 roeden.

Notaris R.A.J. Baron van Ittersum

Rudolph Anne Julius Baron van Ittersum werd geboren op 15 juni 1806 te Kampen. Hij overleed in Brummen op 5 december 1859. In 1839 trouwde hij

met Anna Johanna Elisabeth Baronesse Collot d'Escury, in Minnertsga geboren op 27 mei 1811 en gestorven op 15 juni 1861 te Brummen op de Groote Zegerij. Het echtpaar kreeg 5 kinderen. Een meisje in 1840, dat stierf in 1859. Weer een meisje in 1843 en zij werd slechts 17 jaar. Een jongen, geboren te Brummen in 1844 en in 1870 in Driebergen overleden. Een tweeling, waarvan het meisje doodgeboren werd op 4 november 1845 en waarvan de jongen stierf in 1922 in Bennebroek.

Op Zaterdag den 24en Mei 1838 bij inzet te veilen door notaris Van Ittersum:

1. Eene daghuurderswoning met erve en grond, tuin- en bouwland, genaamd de **Kleine Pothof** in Brummen, in de Broekstraat, groot 67 roeden en 90 ellen, kadaster sectie G.de nrs.372,386,387 en 388.
In 1832: eigenaar wed. Jan Brummelink, huis en erf groot 540 m2; rest 6250 m2.
2. Een stuk bouwland, genaamd het **Vierkant**, in het Buurtschap Rhinderen, groot 18 roeden en 60 ellen, kadaster sectie E nr. 411.
Als onder 1. 1860 m2.

Onder notaris Taay was in 1833 de **Beelhorst** te koop. De inzet bedroeg toen fl.14.500. Vijf jaar later in 1838 zal notaris Van Ittersum de Beelhorst publiek veilen. Groot 4 bunder en 75 roeden. Daarbij nog eene huizing, (toen bewoond door Krassenberg), erve en grond groot 35 roeden en eene uiterwaards-weide, genaamd de Essenkamp, groot 4 bunder en 59 roeden, gelegen bij de Pastorij der Hervormde Gemeente te Brummen.

Interessant is dat de inzetten ook hiervoor bekend zijn : de Beelhorst, maar nu groot 2 bunder, 72 roeden en 90 ellen, fl. 24200; de huizinge nu fl. 1400 en voor de Essenkamp fl. 4106.

Het geheel werd blijkbaar gekocht door iemand uit Amsterdam, want op 19 mei 1838 werd het geheel te koop aangeboden, waarvoor inlichtingen konden worden gegeven door notaris Van Ittersum maar ook de makelaar J. Tideman aan de Prinsengracht te Amsterdam.

Op 19 april 1838 zal notaris Van Ittersum, ten sterfhuize van den Heer Matthieu Guillaume van der Bank te Brummen, wijk D (*Rhinderen*) no. 3 de inboedel publiek verkopen. Van de Bank was wijnkoper in Dordrecht getrouwd met Johanna W. Wijnraedt.

De inboedel was de gebruikelijke, zoals stoelen, tafels, kasten, tapijten, schilderijen, huis-linnen, bedden, kachels enz., maar ook eene partij wijnen en jagtgereedschappen en benodigdheden voor een vinkenbaan.

Onder notaris de Kruiff schreven wij dat de **WILDBAAN** in 1829 publiek werd verkocht aan Gerrit van den Kastele. Op 21 februari 1839 zal ten overstaan van notaris Van Ittersum de **WILDBAAN** worden geveild:

Een alleszins modern ingerigt heerenhuis, waarin 10 kamers, behangen en van stookplaatsen voorzien, benevens keuken, kelders en droogzolders, een nieuw gebouwd koetshuis en stallen voorzien van uitmuntend wel- en regenwater. Verder tuin, bosch enz. en een perceel allebests uiterwaards- weideland. Alles te zamen een 40 bunder groot.

Verder zal te koop worden aangeboden ruim 2400 opgaande boomen, 200 eiken, beuken, dennen en populieren. Waarvan ruim 1000 eiken, hoog 10 ellen (6,7 m.) en 3 palmen dik (30 cm). Het huisperceel is ingezet op fl. 10000, de uiterwaard op fl. 7000 en alles bijelkaar op fl. 30300.

Op 1 april 1841 zal door de notaris publiek worden aanbesteed bij het woonhuis de **WILDBAAN** het afbreken van een oude koestal, het vergrooten van en verrigten van eenige werkzaamheden in en bij het woonhuis. Het bouwen eener schuur, een koestal, een bakkeet, met de leverantiën van alle tot deze werkzaamheden benodigde materialen.

Dan komen we op het aangenaam buitenverblijf **RUST en GENOEGEN**, nabij den Steen-weg, waarop men uitzigt heeft, waarin 4 á 5 kamers met 5 slaapplaatsen, keuken ruime schuur met stalling enz., alles sterk gebouwd, in de laatste jaren veel verfraaid met vele gerijfelijkheden voorzien. Voorts grooten tuin, in de laatsten smaak aangelegd, met vele vruchtboomen en fraaiste heestergewassen beplant, en 3 stukken bouwland naast den tuin gelegen, alles groot ongeveer anderhalve bunder. De huizinge en tuingrond 1 November 1839 te aanvaarden.

In de volgende advertentie kwam de melding dat het geheel 1 bunder, 39 roeden werd ingezet en verhoogd tot fl. 5301.

Op 26 september 1843, werd wegens vertrek naar het buitenland een netten en complete inboedel verkocht. Onder de goederen eene schoone en welluidende piano, theestoven, chiffonieres, canapés, welgevulde bedden met toebehooren.

Daarnaast werd door de eigenaar nog te koop aangeboden fysieke instrumenten, een luchtpomp, een electriseer-machine enz. voorts eenige natuurkundige rariteiten.

In een advertentie van 6 oktober 1846 werd het alleaangenaamst, geheel vrij van over-strooming gelegen zomer- en winterverblijf, **Rust en Genoegen**, aangeboden ter verkoop.

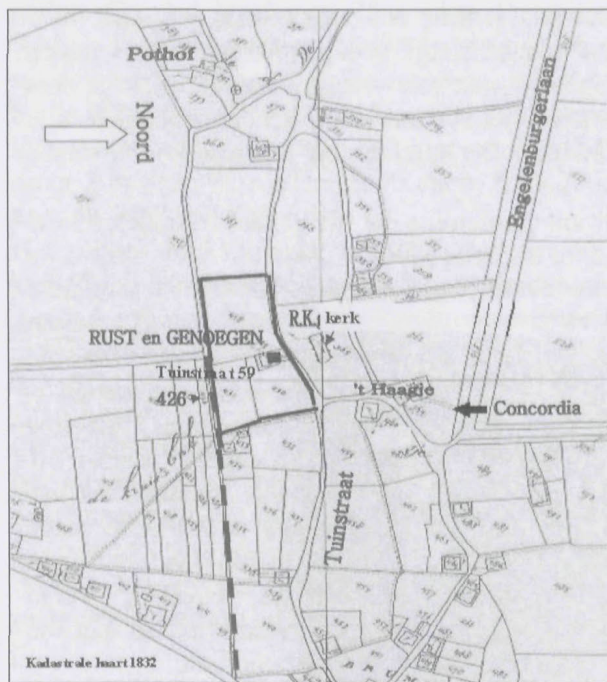
Het ligt kadastraal bekend Gemeente Brummen, sectie G de nrs. 415, 428, 429, 430 en 431.

Een 2^e perc. een stuk bouwland, ten zuiden hiervan, groot 7 roeden, sectie G nr.426.

Een 3^e perc. bouwland groot 28 r.,70 el, sectie G nr.1044, ten oosten van het eerste en het 4^e perceel groot 2 roeden sectie G nr. 1045, aan het 3^e perc. gelegen in erfpacht uitgegeven voor 49 jaren aan de Israëlitische Gemeente te Brummen voor fl. 5,00 per jaar.

Het 1^e perceel bestaande uit een Heeren Huizinge met 4 onder- en 4 bovenkamers, alle geplafondeerd, behangen en van stookplaatsen voorzien, meiden- en knechtskamer, keuken en wel-waterpomp, provisiekamer, kelder, zolder, ruime deel met berging voor brandstoffen, alles omgeven met wandelingen en tuinen, met exquise vruchtboomen en fraaije heester gewassen beplant met eenen goed onderhouden, breeden grindweg naar den Straatweg 1 b.9 r.10 el.

groot. (zie kaart hieronder). De inboedel werd op 5 mei 1847 publiek verkocht. Hiervoor werd gesproken van eenen exquisen, complete, wel onderhouden en bijzonder netten inboedel bestaande, voornamelijk in: mahonijhouten chiffronieres, groote etens- en andere tafels, met inlegbladen, donzen en andere bedden, theeserviesen, oud Japansch porcelein, maar ook een hittenkar, ezel- en bokkenwagen.

Jaap van der Weel

‘En Exil’

Ons Marke lid Jo Groenendijk is een frequent archief bezoeker en heeft daarvoor veel kennis vergaard over de historie van Eerbeek. Enige jaren geleden was hij weer in het Regionaal Archief Zutphen, toen er een envelop werd bezorgd. Er zaten documenten in die hij meteen mocht inzien en hij zag dat het tekeningen waren uit 1944/45, waarvan de beschrijving door Mej. Ehrenfeld, op de achterkant stond. Hij heeft alles gekopieerd en meegenomen naar huis. Tijdens een bezoekje aan hem, enige maanden geleden, liet hij me deze papieren zien en ik vond ze interessant genoeg voor een artikeltje in ons verenigingsblad.

Na de slag om Arnhem op 17 september 1944 moest op bevel van de Duitsers de gehele stad binnen 2 dagen geëvacueerd worden. Dat vond plaats op 24 en 25 september. Ongeveer 3000 evacues kwamen in Eerbeek en omgeving terecht. In Eerbeek en Hall kregen bijna alle huizen en boerderijen vluchtelingen toegewezen. Ook de openbare lagere school en enkele papierfabrieken deden dienst als opvang. De door de V-1 beschadigde Montessori-kleuterschool aan de Coldenhovenseweg,

werd voor de Arnhemmers ingericht als kraamkliniek en er was een ‘inloop’ spreekuur* voor medische zaken. De geneeskundige zorg werd verleend door Dr. G. Brunt, een Arnhemse huisarts, die zelf ook was geëvacueerd. Hij werd bijgestaan door de kleuteronderwijzeres Mej. H. Ehrenfeld die daarna ‘zuster’ Ehrenfeld werd genoemd (zie foto boven).

Henriette Ehrenfeld overleed in oktober 1950, 58 jaar oud. Tijdens haar begrafenis hield Dr. Brunt een indrukwekkende toespraak.*

Na de bevrijding van Eerbeek op 16 april 1945 heeft het nog enige tijd geduurd voordat de patiënten naar huis konden terugkeren. Bij de documenten zat een begeleidende brief van Marijke Brunt die ik hier, na haar telefonische toestemming, weergeef:

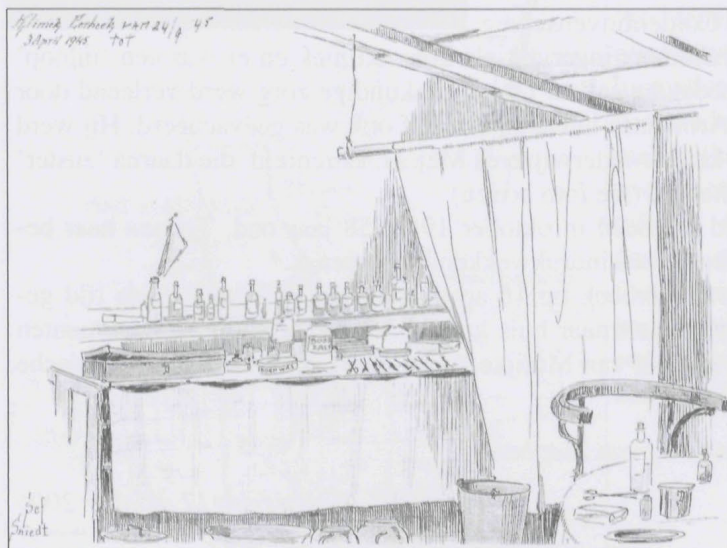
Aan het Gemeentearchief van Zutphen

Utrecht, 12 oktober 2005

Hierbij schenken wij de map 'En Exil', Eerbeek 1945, aan uw archief. De map bevat drie tekeningen van Sjeff Sniedt, gemaakt voor Mej. H. Ehrenfeld, van de kliniek die in Eerbeek voor de medische zorg van de evacués uit Arnhem die in september 1944 werden opgenomen en daar tot de bevrijding bleven. De map vonden wij na het overlijden van mijn vader G. Brunt. Hij was ook een evacué en heeft als huisarts in Eerbeek gewerkt voor de Arnhemse evacués. Ons gezin (ouders en 3 kinderen) had onderdak gevonden bij Cees en Jo Sanders, die een groot huis ('Sonnekempe' als ik het mij goed herinner) bewoonden. Mijn vader kreeg de tekeningen van Mej. Ehrenfeld. Hij runde de kliniek samen met Mej. Ehrenfeld, als een uitstekend 'koppel'. Hij sprak later altijd met heel veel warmte over deze toch heel moeilijke tijd. Ik herinner mij Mej. Ehrenfeld als een hartelijke, flinke vrouw. Bijzonder was de poppenkastvoorstelling die in Kersttijd door haar werd gegeven voor de kinderen. Zij maakte zelf de poppen en het verhaal voor de voorstelling, ('Sneeuwwitje en Rozerood'). Wij vonden dat deze tekeningen in uw archief thuishoren, zodat ook anderen ze kunnen zien, en ze goed bewaard blijven. Mede namens mijn broer en zusje, met vriendelijk groeten,

Marijke Brunt

Tekening II: De polikliniek is een afgeschoten gedeelte van de school. Dr. Brunt is de leider en ik (H. Ehrenfeld) de 'uit nood ge-kweekte' assistent. Dr. Brunt is ook een Arnhemse evacué. Hij mag alleen dan ook evacués behandelen. Dat deze kliniek primitief is, behoeft geen betoog, daar de Dr. alle medi-

sche instrumenten kwijt is en de Eerbeekse dokter niets te missen heeft.

Deze tekening stelt het gedeelte voor waar de patiënten behandeld worden, die zich moeten uitkleden. De 'doos boenwas' is de oorlogsverpakking van boorzalf, het spiritus-

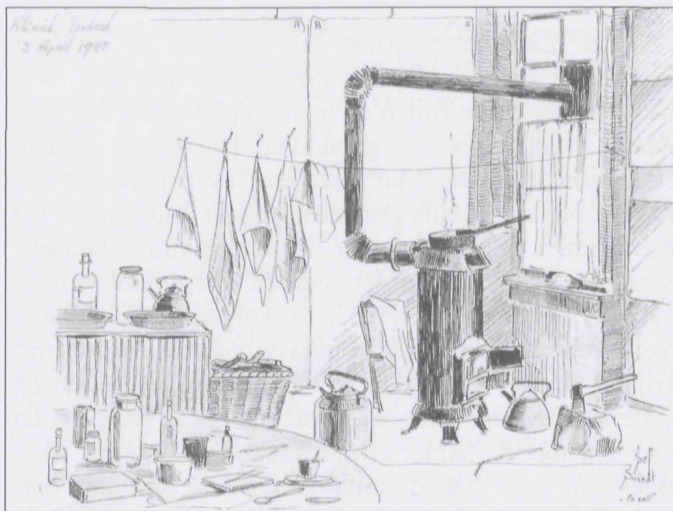
lichtje geleend van de bakker (Langeler *) naast ons. De stoel uit het café naast ons omdat dáár Duitsers in kwamen. Op het kaartje staat de vraag: Wie van de patiënten spiritus te missen of te ruilen of te verkopen heeft. De po's zijn voor de diverse plassen, waarvan wij er gemiddeld 10 per dag nazien. Achter het gordijn zijn de medicamenten, maar meer nog levensmiddelen die ik een beetje behouden moet, omdat er thuis geen plaats meer voor mij is. De pan met deksel is de instrumenten pan. De emmer is voor de vuile windsels, die worden weer gewassen; kosten 5 cent per verband, en komen half vuil terug, zodat wij ze soms zonder te gebruiken weer in de volgende was gooien. De zalven maken wij veelal zelf, daar er bij de apotheker niets meer van sommige ingrediënten te krijgen is. Het plafond is van platen geribbeld karton (dun) en als de wind op de ingangsdeur staat, waait het halve dak omhoog, en moet een weinig zieke patiënt met de ladder erbij klimmen om het lek weer dicht te stoppen. De zakjes zijn voor 'beetjes soda' hetgeen de patiënten ontvangen als zij zweren hebben. Maar nu is er geen soda te krijgen.

Tekening III:

Dit beeld geeft de 2de hoek van de polikliniek weer, waar de vele tabellen werden geschreven voor bijvoeding = voor maagzweer: 3½ L melk, 2 eieren, 400 gram meel per 14 dagen en... als het er is. De hond, mijn hond (Kas-Kas*), moet daar wel liggen, want in de verloskamer (mijn vroegere huiskamer) mag hij niet komen vanwege de mogelijkheid tot infectie.

De baby kamer is te klein en uit de eetkamer zijn alle ramen gesprongen, doordat de V-I vlak bij ons neerviel, hij heeft het dus te koud. De keuken is te klein en buiten is het te koud. Hier is dus de enige mogelijkheid. Mijn viool moet er ook staan, omdat hij thuis van 't kastje naar de muur wordt gesmeten. De rustbank voor de patiënten is het, zeer kapotte, veldbed van Net Tavenraat. Het schilderijtje moest daar worden opgehangen om de bloedvlekken der gewonden van de VI te cacheren. De boeken op het bureau is zoveel als de uit-

leen voor de dokters.

Tekening IV :

Dit is de 3de hoek van de polikliniek; daar er geen kolen meer zijn kan de centrale verwarming niet branden. Aanvankelijk staken er 3 schoorsteenpijpen uit 3 van de 4 grote glazen schooldeuren. De kachel moet veel vergoeden; tussen 2 patiënten door moeten

wij = Zr. Smit of ik, maar dikwijls Dr. Brunt hout hakken om vooral warm water te hebben voor de vele vormen gebruik. Als de laatste patiënt in zicht is, roept de Dr. al om koffie; dan moet er melk gekookt, zowel voor ons drieën als voor de volgende afdeling die naast de onze is; n.l. het bestuur van de B.A. B. (Bureau Afvoer Burger bevolking) = Siep, Schuilenburg, Bello en Brits. En altijd heeft de Dr. honger, zodat wij voor iets te eten dienen te zorgen, hetgeen heel moeilijk is, want er is niets te krijgen. Hij brengt ook wel eens een roggebrood mee, droog brood is heel gewoon, melk maken wij van poeder. De twee bakken zijn voor onze handen, één voor lysol-water, de andere voor warm water, de fles bevat lysol, de weckfles is voor de melk, het keteltje is de koffiepote.

*Aanvullingen van Jan Plant

met dank aan Marijke Brunt
Marianne van Zadelhoff

Sint Jans Gilde Brummen

Al 400 jaar is er de kermis op de vierde maandag in augustus en de zaterdag en zondag aan deze maandag voorafgaande. Aan deze kermis verbonden is het zgn. 'vogelschieten', dat gehouden wordt op de laatste kermisdag (maandag). Dit vogelschieten wordt georganiseerd door het Brummense St.-Jans Gilde, een in 1611 opgericht schuttersgilde.

Het vogelschieten gaat als volgt: een aantal mannen uit Brummen of Brummenaar van geboorte, trekt naar de zgn. vogelweide, het weiland, waarop het vogelschieten wordt gehouden. Daar aangekomen staat een vele meters hoge paal met op de top een houten vogel. Het is de bedoeling dat deze vogel van de paal wordt geschoten. De schutter die de romp van de vogel afschiet, wordt uitgeroepen tot schutterskoning, welke titel hij een jaar lang mag voeren.

Als teken van zijn waardigheid wordt de schutterskoning een zilveren keten met een vogel (papegaai) omgehangen. Deze keten mag hij de gehele verdere kemismaandag dragen, maar voor de rest van het jaar hangt deze vogel aan zijn keten in het gemeentehuis.

Deze keten met vogel kostte in 1611 zes-en-twintig Caroli-guldens (gouden munt met de beeldenaar van Karel de Stoute). In de voorzijde van het schild, waaraan de vogel hangt, is Johannes de Evangelist (Sint Jan) gegraveerd.

Op de keerzijde staat de volgende inscriptie:

ANN. 160.11
IS: DIT-SILVER.GHE
MAECKT.VAN.SVINT
JANS.SCHVTTERI. IN
BRVMMEN.ALS.DAT
MAEL.GHILDEMEISTERS
WHAREN. THONIS
JANSEN.KNVF. ENDE
JACOP. FOETERS.

Op de terugweg van de vogelweide naar het dorp duikt de voltallige schutterij een café binnen, alwaar de pasgekroonde koning kan beginnen met het uitdelen van de 'rondjes'. Met de koningin is de koning verder deze dag het middelpunt van alle feestelijkheden. Als herinnering aan het koningschap krijgt de koning een gouden horloge met inscriptie en de koningin een gouden ring.

Uit het bovenstaande zult u al wel geconcludeerd hebben dat het Brummense St. Jans Gilde dit jaar zijn vierhonderd-jarig bestaan viert.

Over het St. Jans Gilde is in 1989 een door Piet Verbeek samengesteld boek verschenen met de titel 'Daar komen de (Brummense) schutters ...', maar misschien is het voor een lid van een oudheidkundige vereniging (bv 'De Marke') een uitdaging daar dit jaar eens een uitgebreid verhaal voor het mededelingenblad over te maken. Bij mijn weten is er de laatste dertig jaar nauwelijks meer iets verschenen over het gilde. In ieder geval zal ik in de komende 'Marke' ruimte voor zo'n verhaal reserveren.

Gemeente Brummen bestaat 200 jaar

De plaats Brummen bestaat al officieel sinds de eerste vermelding in 794. Maar de Gemeente Brummen bestaat pas sinds 1811. Voorzover mij bekend is de eerste vermelding als Gemeente in een departementsbesluit van 4 maart 1811 (Departement van den Boven-IJssel). De volledige omschrijving van de gemeente is vastgesteld bij Keizerlijk Decreet van 21 oktober 1811.

Dat betekent dus dat de administratieve gemeente dit jaar 200 jaar bestaat.

Zoals dat voor vele gemeenten in Gelderland opgaat.

Enige jaren na de vaststelling van de omschrijving besloot van de Hoge Raad van Adel (op 20 juli 1816) aan de gemeente Brummen een wapen toe te kennen met de volgende beschrijving: "..... zijnde van lazuur (n.l. het schild), beladen met een klimmende leeuw, houdende een bloemstruik in deszelfs voorste klauw, alles van goud." Brummen was een echte gemeente geworden.

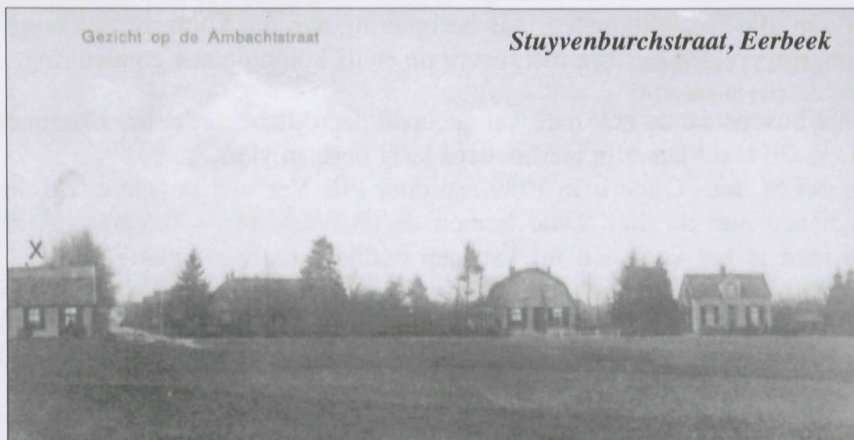
Veel feiten omtrent de wording van de gemeente zijn te vinden in het boek van J. de Graaf: 'Brummen in den tijd van overgang', Zutphen, 1947, waarin ruwweg de periode van ca 1790 tot ca 1850 wordt beschreven.

Maar sindsdien is er meer gebeurd in Brummen. Er kwamen allerlei nieuwigheden, zoals b.v in de infrastructuur, onderwijs, cultuur, werkgelegenheid, etc. Misschien is er iemand onder onze lezers die voor een volgende uitgave van 'De Marke' hier zijn licht eens over wil laten schijnen.

Ook hiervoor zal ik graag ruimte reserveren.

En over beide onderwerpen wordt ik heel graag benaderd door een toekomstig schrijver of schrijfster.

Willem Reusink

Museum Wacht

"Alle specialismen onder één dak"

Restauratie

van alle voorkomende materialen en objecten

Calamiteiten

calamiteitenservice en maken van calamiteitenplannen

Transport

van museale objecten (Nationaal en Internationaal)

Reiniging en desinfectie

van collecties of objecten

Opslag

geklimatiseerd en beveiligd

Advies

mbt. brandbeveiliging en veiligheid

www.museumwacht.nl

Blankhart & Bronkhorst Netwerk Notarissen

Het kantoor voor
eigentijdse dienstverlening met
een persoonlijke benadering...

Wolterbeeklaan 3
7361 ZD Beekbergen
T (055) 506 33 33
F (055) 506 31 01
E info@bbnetwerknotarissen.nl

www.blankhartbronkhorst.nl

13787

Lian Brandsma Uitvaartzorg

Voor een uitvaart met zorg

in Loenen, Eerbeek, Dieren e.o.

tel. 06 23 00 95 51

www.lianbrandsmauitvaartzorg.nl

